

АПЕЛ на КНСБ
до работодателите и правителството на Република
България
„За системни и задълбочаващи се мерки за
ограничаване на сивата заетост и бизнес!“

През 1999 г. Международната организация на труда определи достойния труд като право на всеки човек на плодотворна работа в условията на свобода, справедливост, сигурност и човешко достойнство.

От 2008 г., по решение на конгреса на Международната конфедерация на профсъюзите, **7 октомври бе обявен за Световен ден "За достоен труд"**, който обединява синдикалисти от цял свят в усилията им за установяване и спазване на работните права и солидарност.

Сивата заетост и бизнес са глобално предизвикателство със сериозни последствия за икономиките на страните, обществата и участниците в сиви практики.

-1.8 млрд. работници (или 60% от работната сила в света), по данни на ОИСР, са в сивата икономика.

- Ежегодната загуба от укриване на данъци в ЕС-28, според ЕК, се равнява на 1 трилион евро.

- Цифрите за България са не по-малко тревожни - различни източници оценяват нейния дял от 13,4% (НСИ, 2011 г.) до около 31% от БВП при средно ниво от около 18% за ЕС (Schneider, 2013 г.).

- В своя доклад относно изпълнението на Конвергентната програма и Националната програма за реформи, ЕК предупреди, че България губи около 25 млрд. лева в резултат на компании, опериращи в сивия сектор.

Скритата икономика показва изключителна устойчивост, многообразие и гъвкавост и винаги намира своите ниши, независимо от икономическата цикличност. Тя деформира пазарните отношения и омаловажава развитието на човешкия капитал, маргинализирайки и деквалифицирайки значителна част от работната сила, води до социален дъмпинг, нелоялна конкуренция, неспазване на основни трудови и социални права и бизнес стандарти.

Напълно реална е възможността сивата заетост да се превърне в поколенчески проблем, следвайки тенденция към възпроизвеждане на неформалността, установена в изследванията на Световната банка, чрез модели, предавани в семейството („капан на неформалността“, в който се задържат и следващите поколения). От една страна работещите при тези условия работници и предприятия „оцеляват“, но от друга, се „закрепостяват“ в този сектор с всички негативни последствия по отношение на бъдещето им лично или бизнес развитие.

През последните години бяха въведени значителен брой специални политики и мерки за „извеждане на светло“ на сивата и неформална икономика, в това число:

- Въвеждане на задължителна регистрация на трудовите договори и договаряне на минимални осигурителни прагове по икономически дейности (по предложение на синдикатите и с активното участие на социалните партньори).
- Въвеждане на ваучери за храна – след 2003 г., целящи да намалят плащането на пари на ръка.
- През юли 2015 г. бе въведен едnodневен трудов договор за краткосрочна сезонна работа в селското стопанство, който се сключва между работник и регистриран земеделски производител.
- Свързване на фискалните устройства към НАП – мярка, целяща да се предотврати укриването на оборот, насърчаване спазването на данъчното законодателство и борбата с данъчните измами.
- Изискване производителите на акцизни стоки (алкохол и горива) да инсталират уреди, които изпращат данни директно на Агенция Митници.
- Редица мерки, свързани с подобряване на събираемостта на ДДС и неговото възстановяване.
- Ратифицирането на Конвенцията на МОТ №177 за надомната работа и приети промени в Кодекса на труда.
- Опростяване на регистрационните, лицензионните и др. режими, намаляване на данъчната и административната тежест.
- Възможност да се провери внасянето на социални вноски от работодателя чрез въвеждане на персонален идентификационен код.
- Ограничаване на плащанията в брой, прогресивно намаляване на прага, ограничаване на кешовите плащания, въвеждане на електронни плащания.
- Електронно подаване на данъчни и социално-осигурителни декларации и други електронни услуги.
- Инкриминиране на измами във връзка със социалното осигуряване - от януари 2015 г.
- В периода 2009-2014 г. организациите на социалните партньори реализираха съвместни проекти, свързани с ограничаване и превенция на неформалната икономика по ОП „Развитие на човешките ресурси“.

Въпреки това делът на сивата икономика, макар и намаляващ, остава най-висок в ЕС. На какво се дължи това?

▪ До сега, преобладаващата част от въвежданите политики и мерки в повечето случаи са имали макар и безспорен, но краткотраен ефект. До голяма степен това се дължи на липсата на интегриран подход, ясна взаимозависимост и обвързаност на отделните мерки и политики, актуализиране и надграждане на отделните политики, както и липсата на мониторинг и оценка на въздействието на конкретните политики и мерки.

▪ Доминиращият подход включва санкции, а превантивните мерки и стимулите за работодателите и за работниците, които да ги насърчат да формализират

тяхната работа, са недостатъчни, не съществуват достатъчно мерки и действия за насърчаване на култура на нетърпимост към подобни практики, за формиране на данъчна и осигурителна култура.

▪ Провежданите досега кампании за повишаване на информираността на работодатели, работници и служители и граждани, изглежда не са намерили точното и ясно послание, което да има необходимото въздействие, а регистрираната промяна на нагласите е под очакваната.

▪ Това показва, че предприеманите политики и законодателни мерки не отчитат разнообразието на ситуации и профили в различните сегменти на скритата икономика.

▪ За да се повиши осъзнаването от работниците и работодателите на цената на това да оперират в неформалната икономика, са необходими специални информационни и мотивационни политики, а не просто административни и санкциониращи политики.

КНСБ отдава особено внимание на мерките и инструментите, представени в **Препоръка 204 на МОТ от юли 2015 г.**, целящи трансформирането на неформалната икономика в официална. За това апелираме за:

□ Последователна и интегрирана рамка от политики за улесняване на прехода от неформална към официална икономика, която:

- насърчава създаването, запазването и устойчивостта на достойни работни места в официалната икономика;

- осигурява съгласуваност на макроикономическите политики, политиките за заетост, търговските, индустриалните, данъчните, секторните и инфраструктурните политики, политиките за предприятията, насърчаващи инвестициите и създаването на устойчиви предприятия и официални работни места;

- стимулира образователните политики и политиките за социална закрила и други социални политики.

□ Предприеманите мерки да се отнасят до всички работници и икономически единици в неформалната икономика.

□ Осигуряване на ангажираност на правителството за намаляване на бариерите пред прехода към официална икономика, подобряване на законодателството, регулациите и изграждане на капацитет на институциите, свързани с контрола и правоприлагането и повишаване на доверието в тях.

□ Засилване на ролята на тристранния диалог и активното участие на социалните партньори в разработването на политиките за улесняване на прехода от неформална към официална икономика.

□ Специално внимание да се обърне на неформалния труд в предприятия от официалната икономика, както и на проявите на неформален труд в глобалните вериги на доставки.

КНСБ призовава за предприемането на спешни мерки в краткосрочен план:

- Еднакво прилагане на законите спрямо всички стопански субекти и граждани;
- Усъвършенстване на ЗОП в посока към по-голяма прозрачност и справедливост (недопускане кандидатури на нелоялни работодатели);

- Координация на дейността на МФ и МТСП, на проверяващите и контролиращите институции, НАП, ГИТ, митниците и др.
- Ограничаване на разплащанията в брой до 5 000 лв.;
- Политики/мерки за недопускане участие в неформалната икономика на имигранти, както и за българи – емигранти в други страни;
- Даване на широка гласност на сериозни нередности и последствията за работодатели, които наемат работници „на сиво“;
- Въвеждането на ваучери за услуги в домакинствата, които насърчават използването на декларирани работници;
- Увеличаване и разширяване на тематичните проверки за контрол на трудовото и осигурителното законодателство за надомните и дистанционните работници, наемането и условията на труд на чуждестранни граждани и командировани работници.

В отговор на предизвикателствата и необходимостта от повишена ангажираност на социалните партньори, КНСБ и КРИБ предприема съвместна кампания „Бизнес на светло“, предстои също реализирането на нов съвместен проект, който цели да проучи веригите на доставка на подразделенията на МНК, опериращи в страната, да подкрепи прилагането на добри практики на корпоративна социална отговорност в стопанските субекти по веригата на подизпълнители и доставчици и да осигури права и достойни условия на труд за всички работници в тях.

В Световния ден „За достоен труд“ отправяме нашия апел към работодатели и правителство за подкрепа на всички инициативи в тази посока, за създаването на атмосфера на обществена нетърпимост към проявите на сиви практики, недеklarирана заетост, укриване на доходи, потъпкване на основни трудови и социални права.

Призоваваме нашите социални партньори да положат максимални усилия за преодоляване дефицитите на достойния труд и за ефективно прилагане на неговите принципи:

- **Продуктивна и свободно избрана работа**
- **Права на работното място**
- **Социална защита**
- **Социален диалог**

КНСБ, 07.10.2015 г.